

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van de dokterspraktijk Jacques Coupez in Gent

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het ministerieel besluit van 12 maart 2019 tot voorlopige bescherming als monument van de dokterspraktijk Jacques Coupez in Gent;

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 1 april 2019 tot en met 30 april 2019 en waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de dokterspraktijk Jacques Coupez aantoot;

Overwegende dat de dokterspraktijk Jacques Coupez als monument architecturale waarde bezit die als volgt wordt gemotiveerd:

De voormalige dokterspraktijk Jacques Coupez (1972-1973) is typologisch een huisartspraktijk met als bijkomende functie een garage en berging ten behoeve van de dokterswoning gelegen aan de Muinkkaai.

Architect Ivan Van Mossevelde creëerde de woning toen hij 32 jaar oud was. Ondanks zijn relatief jeugdige leeftijd was hij er op dat moment al in geslaagd om een eigen én eigenzinnige stijl te ontwikkelen. Het gebruik van ruw beton kende hij onder meer van Juliaan Lampens, docent aan de architectenopleiding in Sint-Lucas in Gent en toen al een frequent gebruiker van deze techniek sinds de jaren 1960. Van Mossevelde tracht in zijn architectuur te zoeken naar de essentie van wat een gebouw, in dit geval een dokterspraktijk, moet zijn. Beïnvloed door de ideeën van Rudofsky zoekt hij naar wat de oplossingen die mensen doorheen de eeuwen bedacht hebben om gekoesterd te worden in de gebouwde ruimte. De architectuur van het pand, die omwille van het materiaalgebruik in het exterieur de term brutalisme meekreeg, omhult een warme leefomgeving waar de gebruiker geborgen is, een eigenschap die in de dokterspraktijk een positieve invloed uitoefende op de patienten. De architectuur in die periode breekt met het starre functionalistische modernisme. Een aantal architecten gaat er creatief mee aan het werk. Ze brengen vernieuwing en geven er, zoals Van Mossevelde, een eigen interpretatie aan.

De voorgevel van de dokterswoning is heel erg monolithisch. Dit aspect komt dikwijls aan bod in het moderne oeuvre van de architect en hij deelt dit met Louis Khan wiens werk hij kende. Het monolithisch karakter is kenmerkend voor het werk van Van Mossevelde en komt bijvoorbeeld ook terug in de fabriekshallen gebouwd voor de Kortrijkse Katoenspinnerij in Harelbeke en de villa's Matthijs-Colle in Sint-Martens-Latem en Van Ongevalle-Debruyne in Knesselare.

Binnenin zorgt hij met tal van schijnbaar eenvoudige architecturale ingrepen voor zowel de functionele kwaliteiten als de immateriele kwaliteiten zoals een aangename sfeer en geborgenheid. De binnenindeling getuigt van een slimme distributie, waarbij vele functies op een beperkte oppervlakte gerealiseerd worden. Het licht speelt in het ontwerp een cruciale

rol. De belichting die de ruimtes mee bepaalt, wordt binnengetrokken via de patio, via talrijke dakdoorbrekingen, glazen wanden en ingebouwde verlichting. Ze is functioneel en zorgt tegelijk voor sfeer.

De integratie in de historische en natuurlijke omgeving is bijzonder uitgekend. De doorzichten vanuit de dokterspraktijk zijn doelgericht gekozen om zowel voldoende privacy als perspectief te bieden aan de bezoeker. De architectuur zoekt tegelijk contact met de natuur door haar 'naar binnen te trekken' via verschillende doorkijken en door het plaatsen van plantenbakken op beide gevels.

Het oeuvre van Ivan Van Mossevelde lijkt op het eerste gezicht heel heterogeen aangezien hij zowel bedrijfsgebouwen als residentiele woningen ontwierp en bovendien ook nog eens instond voor onder meer de restauratie van het Italiaanse bergdorpje Labro. Toch kan gesteld worden dat zijn werk dat in de jaren 1970 in het Gentse tot stand kwam aansluiting vindt bij de vooruitstrevende architectuurstijl die op dat moment internationaal reeds enige tijd gangbaar was. De meeste van die realisaties zijn vrij riante woningen, die werden gebouwd op grote percelen. De dokterspraktijk is dan ook een uitzondering zowel qua typologie als qua schaal. Het materiaalgebruik sluit echter aan bij dat van zijn meest in het oog springende werken: het ruw zichtbeton, het grijs getinte glas gevat in staal en warme materialen in het interieur,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als monument:

De dokterspraktijk Jacques Coupez, Hertstraat 6A in Gent, bekend ten kadaster: Gent, 4de afdeling, sectie D, perceelnummer 2709/A9.

De definitief beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. Het monument heeft architecturale waarde.

De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

De dokterspraktijk is gebouwd op een trapeziumvormig perceel in de Hertstraat, gelegen in het verlengde van de dokterswoning met tuin die gelegen is aan de Muinkkaai.

Het programma voor de dokterspraktijk bestond er in om een parkleerplaats voor twee wagens, een berging en twee praktijkruimtes te creëren op een onregelmatig perceel met een beperkte oppervlakte.

Het exterieur oogt monolithisch en bestaat eigenlijk uit een grote open portiek in een robuuste schermgevel van ruw zichtbeton, met de zichtbare structuur van de houten bekisting. Achter deze portiek ligt de toegang tot de garage en berging met daarboven de vensterzone van één van de praktijkruimtes. Aan de andere kant geeft de portiek uit op een bordestrap die tot aan een teruggetrokken toegangsdeur meandert. De bordestrap toont ook de zorgvuldigheid waarmee het schijnbaar ruwe materiaal gevormd werd. De treden zijn zorgvuldig afgewerkt en het stootbord bestaat net zoals de buitenmuren uit beton met houtnerfstructuur van de bekisting. Tussenin de ruwe textuur van het beton is er groenvoorziening in de ruim voorziene plantenbakken.

De architect was heel creatief bij de inplanting van het gebouw. Hij behield in de gecreeerde binnenruimtes rechte hoeken en maakte van de schuine gevelwand handig gebruik om een functioneel scherm op te trekken waarachter een comfortabele trap en een beschutte wandeling tot aan de voordeur verscholen zit.

De achtergevel heeft net als de voorgevel een zeer monolithisch karakter maar is toch geïntegreerd in de tuin doordat het ruwe beton, het groen in de plantenbak, het mos op de gevel en de omgevende begroeiing deze gevel voor een stuk laten opgaan in de natuur. De toenadering tussen de natuur en de architectuur is een aspect dat vaak terugkomt in het werk van de architect.

De bordestrap aan de straatzijde leidt tot de verdieping, waar een glazen inkomdeur toegang geeft tot een gang en een centrale hal. Naast die gang en hal ligt de wachtkamer, gescheiden door glazen wanden gevat in zwartgeschilderd staal die voldoende doorzichten laten zodat de patient zich niet besloten voelt. De wachtkamer biedt langs drie zijden een open perspectief en aan één zijde een muur in ruw zichtbeton die doorloopt over de volledige diepte van het gebouw. Aan de straatkant is er de schermgevel, maar de doorkijken via de portiek en de smalle doorbreking opzij geven een perspectief op de neotraditionele baksteenarchitectuur van de Cité De Hemptinne aan de overkant van de straat. Aan de zijde van de inkom is door de glazen wand de beweging van de patienten zichtbaar en de voortgang van de praktijk. Aan de derde zijde is er links een doorbreking die een beperkte doorkijk geeft naar de private tuin. Rondom de wachtkamer valt overal zenitaal licht binnen wat het interieur sterk bepaalt. In de consultatieruimte van de dokter wordt het licht getemperd: in de eerste praktijkruimte aan de kant van de vroegere patio is een raam voorzien van mat glas waarop geen rechtstreeks zonlicht valt. Op de muur valt onrechtstreeks gefilterd licht binnen via de lichtstraat tegen de westelijke muur. De tweede consultatieruimte heeft een gelijkaardige lichtinval aan de westzijde. Aan de oostzijde, teruggetrokken achter de schermgevel is een groot raam met grijs getint glas, verscholen onder de grote portiek aan de straatzijde - waardoor het licht gefilterd wordt. De inblik wordt dan weer vermeden door de dakdoorbreking die voor een weerspiegeling op het venster zorgt. Tussen de beide praktijkruimtes bevindt er zich een doorgang met voorzieningen voor de arts, onder meer een toilet en een lavabo. De toegang tot het gastentoilet bevindt zich in de hal.

Art. 3 Voor het beschermd monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de algemene doelstelling van de bescherming is het behoud van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarde;
- 2° de dokterspraktijk Jacques Coupez heeft een zeer kenmerkend exterieur met een uitgesproken monolithisch karakter, zowel aan de straatzijde als aan de achterzijde. De specifieke opbouw met de grote portiek en de teruggetrokken gevel daarachter zijn kenmerkend voor de visie van de architect over het belang van de geborgenheid in de gebouwde ruimte. Elke beheersdaad, waaronder herstellingen of uitbreidingswerken, dient het behoud van deze kenmerken te respecteren en te ondersteunen;
- 3° de materialiteit van het gebouw is opmerkelijk. Grote delen van het exterieur en ook het interieur zijn opgetrokken in ruw zichtbeton met de zichtbare structuur van de houten bekisting. Ramen zijn vervaardigd in zwartgeschilderde stalen kaders met daarin grijs getint glas. Deze materialiteit is karakteristiek voor de architectuur en dient gerespecteerd te worden indien er herstellingen of uitbreidingswerken gebeuren;
- 4° voor het interieur is het behoud van de intelligente distributie, de verschillende doorkijken vanuit de verschillende ruimtes en de opmerkelijke lichtwerking door dakdoorbrekingen en lichtschachten noodzakelijk.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermd monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking en gootconstructies;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- van nagelvaste of ingebouwde elementen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 5° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken zoals het plaatsen of wijzigen van bovengrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
- 6° het uitvoeren van de volgende handelingen aan of in het interieur
 - a) het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
 - b) het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
 - c) het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
 - d) het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, binnenschrijnwerken, inclusief de beglazing, lambrisering, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
 - e) het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontpleisteren van bepleisterde elementen;
 - f) het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige;
 - g) het plaatsen of vernieuwen van technische voorzieningen zoals verwarming, klimaatregeling, elektrische installatie, geluidsinstallatie, sanitair, liften en beveiligingsinstallaties, met uitzondering van die installaties waarvoor geen destructieve ingrepen moeten gebeuren en/of die geen storende visuele impact hebben op de erfgoedelementen en -kenmerken.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

03 JUNI 2019

Geert BOURGEOIS